

DILEME ETICE –PROVOCĂRI ÎN ACTIVITATEA PROFESIONALĂ A AVOCATULUI ÎN R. MOLDOVA

Zinaida Lupașcu, dr. în drept, conf. univ., avocat

Departament IDEI, Facultatea Construcții Geodezie și Cadastru, Universitatea Tehnică din Moldova, Comisia de Etică și Disciplină a Uniunii Avocaților, Chișinău, R. Moldova
lupasika@rambler.ru

ETHICAL DILEMMAS – CHALLENGES IN THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF THE LAWYER IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Ethical dilemma is a difficult moral issue, which involves two or more mutually exclusive and morally equal variants of action. Ethical dilemmas are exceptionally important in the field of medical and criminal justice and in careers such as social work and psychology. Perhaps, more than any other profession, law often faces problems of a moral nature for which the laws of organization, statutes, but especially codes of ethics do not always offer real solutions. The Moldovan Code of Ethics, for example, sets out principles and rules of conduct that the lawyer should follow, both in following the rules of the legal profession and in his public and private life. (Chapter of the Code of Ethics of the lawyer from the Republic of Moldova).

Dilemă etică este o problemă morală dificilă, care implică două sau mai multe variante de acțiune ce se exclud reciproc și sunt egale moral. O dilemă etică este o situație care implică alegerea dintre alternative la fel de necorespunzătoare, având la bază o revendicare morală, adesea cu principii contradictorii. Unele dileme etice pot implica urmărirea adevărului sau versiunea fidelă unui prieten; respectarea legilor sau regulilor versus compasiune pentru situația unei persoane; și preocupări cu privire la o persoană în parte față de impactul mai mare asupra unei comunități. O dilemă etică diferă de o dilemă morală, deoarece implică foarte mult respectarea regulilor, mai degrabă decât conștiința cuiva, deși conștiința cu siguranță poate muta un individ să ia în considerare încălcarea regulilor. Dilemele etice sunt deosebit de importante în domeniul justiției medicale și penale și în cariere precum munca socială și psihologia. În plus, majoritatea funcționarilor publici trebuie să urmeze o pregătire de etică pentru a aborda dilemele comune pe care le pot întâmpina în timp ce lucrează cu publicul.

Progresele recente în știință au adus, de asemenea, dileme etice interesante și neîncadrate. În timp ce răspunde la un apel de violență în familie, un ofițer de poliție află că atacatorul este fratele șefului de poliție, iar șeful poliției îi spune ofițerului „să-l faci să plece” [9]. Uneori, avem mult

de câștigat dacă renunțăm la limitarea unei gândiri încâpățanate (ceia ce nu este în firea unui avocat). Să nu uităm niciodată să avem o viziune de ansamblu. Ceia ce trebuie să fie caracteristica de bază a unui avocat.

Există trei condiții care trebuie să fie prezente pentru ca o situație să fie considerată o dilemă etică.

Prima afecțiune apare în situațiile în care un individ,, trebuie să ia o decizie cu privire la calea cea mai bună de rezolvare a unei situații. De exemplu, avocatul-stagiatar în cadrul stagiului trebuie să fie sub supravegherea unui avocat-îndrumător adecvat, deoarece necesită un sfat cu alegerea materiei legale pentru soluționarea unei situații. Prin urmare nu există nici o încălcare etică sau încălcare a confidențialității atunci când un avocat-stagiatar discută un caz cu avocat-îndrumător

A doua condiție pentru dilema etică este aceea că trebuie să existe mai multe variante de acțiune ce se exclud reciproc și sunt egale moral pentru a alege pe cea potrivită

În *al treilea* rând, într-o dilemă etică, indiferent de cursul acțiunii, un anumit principiu etic este compromis. Cu alte cuvinte, *nu există o soluție perfectă*.

Pentru a determina ce constituie o dilemă etică, este necesar să facem o distincție între etică, valori, moravuri și legi și politici.

Etica sunt declarații (standarde) prepoziționale care sunt utilizate de către membrii unei profesii sau grupuri pentru a determina care este cursul corect al acțiunii într-o situație. Etica se bazează pe criteriile logice și raționale pentru a ajunge la o decizie, un proces esențial cognitive [7].

Pe de altă parte, valorile descriu ideile pe care le apreciem sau le prețuim. A aprecia ceva înseamnă că îl ținem drag și simțim că merită pentru noi. Ca atare, există adesea un sentiment sau o componentă afectivă asociată valorilor [4].

Adesea, valorile sunt ideile pe care aspirăm să le obținem, precum egalitatea și justiția socială. Morala descrie un cod de conduită comportamentală cărui i se atribuie un individ. Sunt obișnuiți să negocieze, să sprijine și să ne întărească relațiile cu ceilalți (Dolgoff, Loewenberg, & Harrington, 2009).

În cele din urmă, legile și politicile agențiilor sunt adesea implicate în cazuri complexe, iar asistenții sociali sunt adesea obligați legal să întreprindă un anumit curs.

Mai mult poate decât orice altă profesie, avocatura se confruntă adesea cu probleme de natură morală pentru care legile de organizare, statutele, dar mai ales codurile deontologice nu oferă întotdeauna soluții reale.

Codul deontologic al avocatului din R. Moldova, spre exemplu, stabilește principii și reguli de conduită pe care avocatul ar trebui să le res-

pecte, atât în exercițiul profesiei de avocat, cât și în viața sa publică și privată. (Capitolul Codul deontologic al avocatului din R. Moldova) [3].

Mai exact, norma etică profesională trasează niște coordonate generale ale raportului avocatului cu clienții, cu alți avocați, cu magistrații, cu organele judiciare, cu organe și instituții cu atribuții jurisdicționale, precum și cu orice alte entități cu care inițiază și stabilește relații în exercitarea profesiei.

Astfel de coordonate pot fi într-adevăr relevante pentru stabilirea unui standard de comportament și adesea pentru funcționarea, în anumite situații, a răspunderii disciplinare, însă nu oferă neapărat o bază etică pentru deciziile pe care un avocat să le adopte la nivelul activității profesionale.

Marile încercări de natură etică ale profesiei constau în realitate în poziționarea avocatului față de cauza în sine, client, obiectivele acestuia și, evident, față de propriile acte efectuate realizării acestor obiective.

Practica avocațială aduce de multe ori în discuție provocări specifice precum prostituția, consumul de droguri, optimizarea fiscală, urbanism și protecția mediului, încredințarea minorilor.

Aceste tipologii de cauze nasc dileme morale care ar trebui soluționate de către avocat raportându-se la niște principii abstracte (demnitate, onoare, probitate, integritate) pe care codul deontologic le enumeră fără însă a lămuri dacă au sau nu o semnificație autonomă raportat la natura sau rolul social al profesiei.

De multe ori, opțiunea pentru o anumită conduită profesională îl poate poziționa pe avocat într-o zonă de disconfort extrem față de propriul sistem de valori, față de propria viziune asupra a ceea ce considera în mod intim drept corect și moral. Deși subiectul este mai întotdeauna evitat, el se află cu certitudine pe agenda personală a fiecăruia, cel puțin atât timp cât profesionistul nu se obișnuiește să îl ignore.

Apare o dilemă în cazul lui Șor, când nici un avocat din Cahul de la CNAGGS nu vroia să-i apere interesele..Se căuta o soluție la nivel de administrație a Uniunii Avocaților din RM.

O altă confruntare cu dileme în activitatea de avocat este prezentă când petiția scrisă de petiționar vine la examinare în Comisia de Etică și Disciplină a Uniunii Avocaților din RM când avocatului stagiar i s-a încheiat termenul de stagiere, dar licența încă nu a luat-o. La momentul examinării petiției reiese, că avocatul stagiar nu are nici un statut. Dilema – chiar dacă se depistează în activitatea avocatului stagiar pe perioada de stagiere încălcări din partea acestuia, Comisia de Etică și Disciplină a Uniunii Avocaților din RM nu poate să-i aplice vreo sancțiune din considerentul, că ultimul nu este subiect al încălcării la moment, neivind vreun

statut determinat. Mentorul trebuia să ia act-ce face stagiarul său și să iscălească atit mandatul,cit și contractual. Câte o dată stagiarii suferă din cauza îndrumătorilor.

O dilema complicate este când la Comisia de Etică și Disciplină a Uniunii Avocaților din RM vine o sesizare de la Biroul de probațiune, că este un avocat condamnat în baza art.326 CP RM și existând o Decizie definitivă și executorie a Curții de Apel. Conform art.25, lit. j din Legea avocaturii Comisia de Etică și Disciplină a Uniunii Avocaților din RM urmează să-i retragă licența avocatului vizat. Avocatul în acest timp atacă decizia la CSJ cu recurs, și CSJ trimite la rejudecare, Curtea de Apel a doua oară îl achită, apoi recursul procurorului la CSJ este respins și avocatul rămâne achitat. Dilema constă în faptul, că prima instanță îl achită, Curtea de Apel – îl condamnă, CSJ- acceptă admisibilitatea recursului avocatului și în complet lărgit îl trimite la rejudecare, Curtea de Apel – a doua oară îl achită, CSJ – pronunță inadmisibilitatea recursului procurorului. Astfel avocatul e achitat, i s-a demonstrate nevinovăția, dar la moment este fără licență. Ca să-și recapete licența este un drum foarte lung.

Suntem în fața unei dileme etice și atunci când petiția este scrisă de parte adversă (de oponent), nu scrie clientul avocatului vizat, Avocatul vizat își onorează obligațiile față de clientul său. Comisia de Etică și Disciplină a Uniunii Avocaților din RM nu poate să-l sancționeze din simplu motiv că el utilizează unul din metodele:ataci sau te aperi, înaintezi sau stai în defensive.

Referințe bibliografice

1. Legea Republicii Moldova cu privire la avocatură nr. 1260-XV din 19.07.2002, Publicat: 2002-09-12 în Monitorul Oficial Nr. 126-127 art Nr 1001, Versiune în vigoare din 14.01.19 în baza modificărilor prin LP133 din 15.11.18, MO467-479 14.12.18 art.784; art. 1, art. 3, art. 5, art. 9, art. 54, art. 56.
2. Statutul profesiei de avocat, art, 10, art. 57, Monitorul Oficial nr.54-57/302 din 08.04.2011.
3. Codului deontologic al Avocaților din Republica Moldova, adoptat de Congresul Avocaților din 20 decembrie 2002, cu modificările și completările adoptate de Congresul Avocaților la 23 martie 2007 și la 01 iulie 2016, art. 1 din Preambulul, art. 2 alin. (1) Capitolul I, art. 1 al Capitolului II, art. 2 alin. (1), (2), (5) din Capitolul II, Capitolul IV.
4. Art.326 Codul Penal al Republicii Moldova Nr. 985 din 18-04-2002, Publicat: 14-04-2009 în Monitorul Oficial Nr. 72-74 art. 195, Versiune în vigoare din 12.01.19 în baza modificărilor prin LP245 din 15.11.18 MO462-466 din 12.12.18 art. 774.
4. Allen, K. N., & Friedman, B. (2010). Affective learning: A taxonomy for teaching social work values. *Journal of Social Work Values and Ethics*, 7 (2). In: <http://www.socialworker.com/jswve> (accesat: 26.06.2020).

5. Bradley Wendell W. *Lawyers and Fidelity to Law*. Princeton: Princeton University Press, 2010, p. 6.
6. Council on Social Work Education. (2008). *Education policy and accreditation standards (EPAS)*. In: <http://www.cswe.org/NR/rdonlyres/2A81732E-1776-4175-AC42-5974E96BE66/0/2008EducationalPolicyandAccreditationStandards.pdf>. (accesat: 20.07.2020).
7. Congress E. P. *Social work values and ethics: Identifying and resolving professional dilemmas*. Belmont, CA. Wadsworth Group/Thompson Learning, 1999.
8. Radu Damaschin. *Avocatura – câteva provocări de natură etică*. 7 august, 2018. În: <https://revistacariere.ro/antreprenor/legal/avocatura-cateva-provocari-de-natura-etica/> (accesat: 02.08.2020).
9. Exemplu de dilemă etică. Ești singura în mașină și conduci într-o noapte furtunoasă; când treci pe lângă o stație de autobuz, vezi 3 persoane așteptând autobuzul: 1. O bătrânică bolnavă care pare pe moarte. 2. Un vechi prieten care ți-a salvat viața. 3. Iubitul ideal pe care așteptai de o viață să îl întâlnești. Pe care l-ai lua în mașină, dacă ar exista posibilitatea ca lângă șofer să stea un singur pasager? Gândește-te bine înainte să continui...Aceasta este o problemă etică/morală care a fost folosită ca parte a unui interviu pentru o slujbă într-o Casă de avocatură. Poți să iei bătrâna, întrucât ea e pe moarte; sau poți să îl alegi pe vechiul tău prieten care ti-a salvat viața, și astfel să te revanșezi. Și totuși, șansa de a găsi partenerul ideal s-ar putea să nu ti se mai ofere. Răspunsul candidatului care a obținut slujba a fost: „I-aș da cheile de la mașina prietenului meu să o ducă pe bătrână la spital, și aș aștepta autobuzul alături de partenerul ideal”.